

## Årsberetning BCF 2017

### Indledning

Sikke en gave 2017 har været for bibliotekerne - travlt og begivenhedsrigt! Udfordrende og lærerigt på mange planer. Det, jeg hæfter mig mest ved er, at der er kommet øget fokus på folkebibliotekerne. Der kom hul igennem for os til at melde klart ud, da vores kulturminister i sommer bebudede, at hun gerne vil have afklaret, om biblioteksloven fortsat er tidssvarende. Lige dér, fik vi skærpet vores opgave.

Det er tid til at smøge ærmerne op og gøre os umage med at fokusere på det væsentligste. Vi skal forklare, hvorfor vi er relevante? Vise, hvor det er, vi løfter afgørende samfundsværdi? Og for hvem vi er stærke samarbejdspartnere. Vi står et spændende og epokegørende sted, her primo 2018.

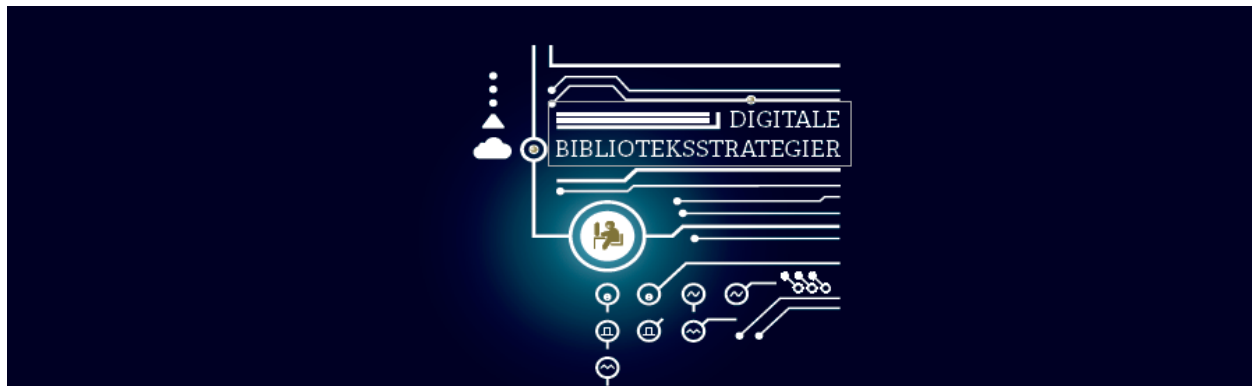
I BCF håber vi, som vi skriver i prologen til dette årsmøde, at ministeren i sin kommende biblioteksanalyse vil placere sig midt i den mangfoldige kommunale biblioteksvirkelighed og ikke i en forældet lovgivning, når hun skal kortlægge bibliotekernes rolle i dag.

Det er en gave at arbejde med folkebiblioteker og det er en gave at være med til "at fremme professionel ledelse af folkebibliotekerne og sikre strategisk, biblioteksfaglig indflydelse på biblioteksudviklingen", som det hedder i vores formålsparagraf.

Hvordan gør man så det - fokuserer på det væsentlige? Ja, det er jo hele omdrejningspunktet for vores årsmøde. Så det vender vi i den grad tilbage til.

Først skal det handle om hvad BCF bedrev i 2017. Disse temaer fyldte mest:

## Digitale biblioteksstrategier og digital ledelse



Den 24. april lancerede Tænketanken Fremtidens Biblioteker rapporten Digitale Biblioteksstrategier. Med rapporten fik vi en anledning til at gribe de tendenser, som rapporten påviser, og bruge dem i vores lokale digitale strategier.

De væsentligste konklusioner fra rapporten er:

- Andelen af hyppige digitale brugere er nu fordoblet siden 2014, og unge har næsten samme brugshyppighed af det digitale som det fysiske
- Der er tæt sammenhæng mellem brugen af det fysiske bibliotek og benyttelsen af de digitale ressourcer
- Brug af det digitale bibliotek stiger med borgerens afstand til nærmeste fysiske bibliotek
- Det lokale biblioteks hjemmeside og personalet er vigtige
- Få brugere kender biblioteket gennem FB – der er potentiale her.
- Målret lokal digital strategi til egen befolkningssammensætning og kommunestruktur
- Målret lokal digital strategi til forskellige segmenter af borgere,

Konkret viser rapporten også, at der er et stort potentiale for større benyttelse af eReolen. Jakob Heide Petersen, Formand for eReolen, havde disse gode råd til BCF medlemmerne: "Det kræver ledelsesfokus og medarbejdere med et digitalt mindset og digitale kompetencer. Det vil sige medarbejdere skal have lyst til og evner for at arbejde med digitale medier.

**Den 21. december lykkedes det at indgå aftaler mellem eReolen og Gyldendal og Modtryk** om at langt de fleste af forlagenes e-bøger samt Gyldendals lydbøger til børn og unge.

"Vi har i perioder været uenige om vilkårene for biblioteksudlån af e-bøger, men har med denne aftale fokuseret på, at der er mere, der forener os end adskiller os. Begge parter ønsker at formidle god litteratur og læseoplevelser til både voksne og børn og stimulere læselysten. Det har vi en fælles interesse i, og derfor er vi nået frem til en god aftale for begge parter" sagde bibliotekschef og formand for eReolen Jakob Heide Petersen i en pressemeddelelse.

I to år har lånerne ikke haft adgang til Gyldendals digitale bøger på biblioteket, men fra nytår bliver det igen muligt at låne de digitale bøger. "Markedet for e-bøger har forandret sig i de to år, vi ikke



har været med, og vi har samtidig som koncern investeret kraftigt i at digitalisere store dele af vores bagkatalog. Nu er vi bedre rustet til at kunne agere mest hensigtsmæssigt på markedet. Det betyder, at vi nu har indgået en 1-årig aftale med eReolen," siger Gyldendals forlagsdirektør, Elisabeth Nøjgaard.

I BCF ser vi aftalen som en afgørende styrkelse af produktet eReolen, og et skub i den rigtige retning ift. det formidlingsarbejde, der dagligt finder sted i bibliotekerne. E-ressourcerne skal betragtes og benyttes som en naturlig del af bibliotekernes samlede ressourcer.

---

### Fællesbibliotekssystem (FBS)

FBS årsmødet blev afviklet i Korsør den 20.4. Det ville naturligvis være ønskværdigt, at have meget større brugertilfredshed end de 2,6 på 5 trins skalaen. Økonomien i FBS projektet har vist sig at være udfordret. Den fastsatte borgerpris dækker ikke de forventede omkostninger. Derfor har FBS styregruppen besluttet at forhøje prisen pr. borger fra 6,00 kr. til 6,87 kr. Lige under loftet på de 7,00 kr.

Styregruppen gav udtryk for, at det er med stor beklagelse, at de føler sig nødsaget til at hæve betalingen, men at det sker for at sikre, at der fremadrettet er midler til en tilfredsstillende styring af projektet, samt til at udvikle systemet og håndtere uforudsete udgifter.

I BCF ærgrede vi os over, at prisstigningen var nødvendig, men støttede selvfølgelig op om styregruppens beslutning. Vi konstaterede samtidig, at styregruppen fremover ville praktisere stram styring af ressourcerne i projektet. BCF har gennem året fulgt udviklingen og holder løbende og tæt dialog med styregruppen.

FBS styregruppen havde i strategien for 2017 bl.a. fokus på at forbedre arbejdsgangene og brugervenligheden for systemets professionelle brugere. Et andet fokus var arbejdet med videreudviklingsønskerne og gennemsigtighed, i sagsbehandlingen i systemet.

Samarbejdsrelationen mellem skoleområdet og folkebiblioteket har været af afgørende betydning for implementeringen af FBS i de enkelte kommuner. Vi er rundet af to forskellige kulturer og her er forventningsafstemning og løbende dialog nødvendig. Flere steder har man under implementeringen erfaret at teknikken fylder mindst, det er samarbejdet og løbende kommunikation, der fylder mest ift. resourceforbrug.

Den 6. december havde BCF bestyrelsen et dialogmøde med formand for FBS styregruppen, Jørgen Bartholdy. Han erkendte, at der fortløbende har været større problemer end der burde være, og nye releases har været svære at implementere.

Driftsstabiliteten var på daværende tidspunkt ikke i orden, selvom der tilsyneladende har været forskel på hvor stabilt systemet har fungeret i de forskellige kommuner. Der var endvidere enighed om, at en forbedring af driftsstabiliteten har højeste prioritet netop nu.



På mødet drøftede vi væsentligheden i at bibliotekerne bakker op om KOMBITs ønske om, at alle driftsforstyrrelser indberettes via serviceplatformen, så der kan etableres et klart billede af problemets omfang og et klarere billede af, hvor i processen de forskellige problemer opstår.

CB'ernes arbejder med at opbygge et kompetenceudviklingsmiljø omkring FBS rettet mod bibliotekernes medarbejdere bredt.

BCF ser frem til det projektledernetværk, som er under opbygning i styregruppens regi samt et Advisory Board, der skal være med til at sikre en bedre dialog med skolesiden på lederniveau. BCF holder tæt dialog fremover og det blev besluttet på mødet, at indgå tættere samarbejde mellem FBS og BCF i 2018; konkret vil vi samarbejde omkring afvikling af medlemsmøder.

KL afviklede "Det mangfoldige samarbejde mellem folkeskole og folkebibliotek" i september. Temamødet blev udviklet med BCF som sparringspartner og kom til at afløse det planlagte medlemsmøde i BCF regi om samme emne. To dialogskabende og inspirerende temamøder blev afviklet i Skanderborg og i Roskilde.

---

## Den digitale brugerrejse



DDB afholdt sit strategimøde den 5. maj på Musholm i Korsør.

Overskriften var *Den gode digitale brugerrejse*. Indholdet var vedkommende, formen konstruktiv og outcome var både bud på overordnede visioner fra forskellige oplægsholdere udenfor branchen samt konkrete bud fra deltagerne på hvordan den lokale digitale strategi kunne forme sig.

Den 6. december havde BCF et dialogmøde med formand Søren Mørk og sekretariatschef, Glenn Leervad-Bjørn. Der var enighed om at der er en fælles kommunikationsopgave for både BCF og DDB. Det kunne bl.a. efterleves ved at DDB deltager på et BCF medlemsmøde. BCF foreslog DDB at få udarbejdet en 3. parts analyse af systemets tekniske infrastruktur. DDB var åben for at drøfte denne mulighed videre i 2018.

## BCF medlemsundersøgelse



I maj udsendte vi en medlemsundersøgelse omkring digitale strategier og samarbejdet med uddannelsesområdet. I september havde vi følgende vigtige resultater klar. Undersøgelsen blev distribueret til de 117 BCF medlemmer. 64% besvarede "helt eller delvist". Resultatet vidner om, et behov for at arbejde videre med temaet. Og at der er behov for ledelsesmæssig refleksion.

Konklusionerne i forhold til det digitale var bl.a. at 2/3 af bibliotekerne har en digital strategi eller arbejder på at få en, mens der er 17% som ikke anser det for værende vigtigt eller har kompetencerne til at få en udarbejdet. Lidt under halvdelen af lederne føler sig ikke godt klædt på til at udøve digital ledelse og de mener yderligere, for 67% vedkommende at medarbejderne ikke er klædt godt på til at udøve digital formidling.

Når vi taler digital formidling, viser det sig at formidlingen af det digitale bibliotek fordelt på medarbejder ressourcer fylder  $\frac{1}{4}$ , mens medarbejdernes ressourcer (fortsat) går med  $\frac{3}{4}$  til formidlingen af det fysiske bibliotek. Dette skal ses i sammenhæng med at benyttelsen af de digitale materialer er i vækst og, at der jfr. tidligere omtalte rapport, Digitale biblioteksstrategier, ligger flere potentialer her. Fx at der er tæt sammenhæng mellem brugen af det fysiske bibliotek og benyttelsen af de digitale ressourcer og at brugen af det digitale bibliotek stiger med borgerens afstand til nærmeste fysiske bibliotek

På spørgsmål om samarbejde med folkeskolen viser resultatet at 41 % har indgået samarbejde med hele folkeskoleområdet om eReolen Go. 17 % med enkelte folkeskoler og 42 % har ingen aftaler. Med hensyn til betaling for brug af eReolen Go svarer 59% at biblioteket betaler, 30 % svarer at man deles om betalingen og 11 % svarer at skolerne betaler.

Og på spørgsmålet om hvordan biblioteket bidrager til Åben skole Svarede 37 % at de udvikler tilbud til skolerne, 33 % underviser i fx kildekritik/informationssøgning, mens 29 % laver udviklingsprojekter sammen med skolerne.

Og endelig spurgte vi til hvordan samarbejdet med ungdomsuddannelserne ser ud. Flere steder oplever folkebibliotekerne en stigende interesse fra ungdomsuddannelserne for at indgå forpligtende aftaler om biblioteksservices. Om resultatet af medlemsundersøgelsen afspejler dette, er svært at sige. Men svarene viste at 56 % ingen formelle aftaler havde med

ungdomsuddannelserne, 39 % havde med en eller flere, 5 % havde aftaler med alle ungdomsuddannelserne.

For 63 % betaler ungdomsuddannelserne for ydelserne, mens de ikke gør for 37 %, samarbejdet indeholder: Undervisning i klasserne (23 %), fleksibel biblioteksbetjening (23 %), klassisk drift af biblioteket på ungdomsuddannelsen (14 %), udviklingsprojekter (14 %), andre typer samarbejde (14 %) og ingen samarbejde (14 %).

---

## Medlemsmøde om digital ledelse



Den 20. november afviklede vi et medlemsmøde i Middelfart om dette tema. Mødet tog udgangspunkt i medlemsundersøgelsen, der jo viste, at der er stort behov for tilegnelse af viden på det digitale felt, som bibliotekerne for længst har bevæget sig ind i. Alene det at blive enige om definitionen af de forskellige digitale begreber, viser sig at være ret afgørende for om vi overhovedet taler om det samme.

Pia Sletbjerg Skov fra Kompetencesekretariatet holdt et oplæg om det 'digitale mindset'. Hun gav et par gode råd med på vejen: "Vi er alle forholdsvis nye i det her game og udviklingen går stærkt. Der er desværre ingen nagelfaste opskrifter, men jeg kan anbefale at gøre dette: Find de digitale frontløbere og brug dem bevidst

- Giv et generelt højere digitalt vidensløft/niveau
- Lær af hinandens erfaringer
- Lær af nogle arbejdspladser, der er helt anderledes end jeres
- Lær af fejlene
- Start i lille skala og test af, inden der skaleres op
- Test på brugerne"

Efter Pia Sletbjerg Skov delte Pernille Schaltz fra Herning Bibliotekerne og Jakob Lærkes fra Gladsaxe Bibliotekerne deres digitale ledererfaringer.

### Herning modellen:

I Herning har de bygget et nyt fysisk bibliotek og vil også bygge et digitalt bibliotek. Pernille Schaltz delte deres erfaring i den forbindelse:

- Vi begyndte med en skarp fortælling
- Vi skabte en ny passion
- Der var behov for en fundamental organisationsforandring – alle skulle med og forpligtes på konkrete handlinger, alle skulle være involverede
- Vi har veldefinerede mål og følger hele tiden udviklingen på tal

### Gladsaxe modellen:

I Gladsaxe er det digitale ikke særskilt fra det øvrige. "Det digitale er i alt – vi behøver ingen digital strategi" fortalte Jakob Lærkes. Et par hovedpunkter fra hans oplæg:

- Forpligtende samarbejdsaftaler er afgørende, fx folkeskolen, PLC, Ældresagen
- Organiser at det ledelsesmæssige fokus til stadighed udfordres og fastholdes på det digitale
- Brug digitale frontløbere
- Søg indflydelse i de nationale tjenester, eReolen og Litteratursiden og den nationale udvikling, DDB og FBS
- Stjæl – brug al tilgængeligt BPI i stedet for selv at udvikle
- Vi skal være der hvor brugerne er digitalt!

### Kritik i pressen

I foråret startede en omfattende kritik af bibliotekernes virke foranlediget af Ole Münster og hans bog: Bibliotekernes krise – vejen til en ny lokal kulturpolitik. Hen over sommeren 2017 turnerede Ole Münster med indlæg i lokalpressen og flere af BCF medlemmerne kastede sig ud i modsvar. BCF fulgte kritikken og indtog i første omgang en afventende position, mens historien blev gentaget igen og igen, gennem det ganske land.

Den 22. juli bebudede Kulturminister, Mette Bock i Politiken, at hun vi have analyseret bibliotekerne, for at få afdækket, om der skal en lovrevision til på biblioteksområdet.

Den 4. oktober deltog jeg, sammen med andre repræsentanter for bibliotekerne i Cepos' [gå-hjem møde om bibliotekernes fremtid](#). Oplægsholdere og pannedeltagere var Ole Münster, Henrik Christoffersen, CEPOS og Axel Ahrendtsen, Kultur- og skoleordfører, DF.

Ole Münster fremlagde endnu engang konklusionerne i sin bog. Henrik Christoffersen, Forskningschef på Cepos, fremlagde en analyse som bygger på Münster bog og Henrik Christoffersens egen udgivelse fra 1993. Analysens konklusion baserer sig på en økonomisk kalkyle om, at bibliotekerne ikke er rentable set op imod de faldende udlånstal. Alex Ahrendtsen ridsede sit syn på bibliotekerne op. Han sagde bl.a.: "Vi har ikke biblioteker om 20 år. Bibliotekerne laver "bazar" i stedet for at lave bibliotek og vi har ikke brug for de bibliotekarere, vi har i dag. "

Ole Münster fremhæver Gribskov Kommune, som det gode eksempel, hvor samarbejdet mellem flere kulturinstitutioner fungerer og er lykkedes bl.a. pga. frivillige kræfter. Ole Münster påpeger, at bibliotekerne skal understøtte lokale samarbejdspartnere og fokusere på litteraturen. Og så mener han i øvrigt at bibliotekssektoren er sammenspist.



Repræsentanter fra bibliotekerne fik en del taletid. Kritikernes udtalelser blev derfor nuanceret og der opstod en relativ konstruktiv debat. Jeg mener, at debat er vejen frem. Og måske er der brug for endnu mere debat med nogle af dem der ikke ligner os så meget. Erfaringerne fra Cepas-mødet kan i hvert fald bruges til selvrefleksion og fokus på egen ledelseskommunikation samt som opvarmning til arbejdet med ministerens igangsættelse af strategiarbejde for bibliotekerne. Cepas' arbejdsrapport 'Folkebiblioteker, bøger og andet godt' [kan læses her](#).

I december og januar bragte Altinget Kultur en række debatindlæg som tilsammen udfolder og nuancerer forskellige holdninger til bibliotekernes fremtid. Jeg deltager med et par indlæg. Indlægget samlet set god forberedelse på en aktuell debat. Altinget Kulturs [indlæg kan læses her](#).

---

## Børns læsning



I september offentliggjorde Tænk tanken Fremtidens Biblioteker en [kvantitativ undersøgelse](#) af de 9 til 13-åriges læsevaner i fritiden. Undersøgelsen er den største af sin art i DK med ca. 8700 deltagende børn.

Konklusionerne er, at børn generelt læser mindre i fritiden. Udviklingen fra 2010-2017 - viser at der samlet er sket et fald på 5%, fra 61% til 56%, i forhold til børn, der læser mindst flere gange om ugen. Faldet i tid brugt på læsning skyldes primært piger - i 2010 læste 68% af pigerne mindst flere gange om ugen, mens det var 53% af drengene. I 2017 er disse tal faldet til henholdsvis 59% for pigernes vedkommende og 52% for drengene. Børn bruger generelt mere tid på sociale medier og web-tekster end på at læse bøger. Børns tre primære inspirationskilder til læsning er: Film, venner og deres mor. Det sidste er værd at tage med i overvejelserne, når man lægger sine formidlingsstrategier.

Den 28.2 afholdes konferencen Børns læselyst i København - [se mere her](#)



## Forfatternes Forvaltningsselskab (FFS)

KL har siden sommer været i gang med at se nærmere på folkebibliotekernes aktiviteter i relation til Forfatternes Forvaltningsselskab (FFS). FFS har rettet henvendelser til landets folkebiblioteker med påstand om, at der sker offentlig fremførelse af litterære værker på folkebibliotekerne, som forfatterne har krav på betaling for.

Status er at KL stadig arbejder med sagen. Og bibliotekerne skal derfor ikke indgå aftaler med FFS.

---

## E-bogsforfattere får nu del i bibliotekspengene



Nu kan forfattere også få penge for e-bøger og netlydbøger. Danmark vil som det første land i verden udbetale biblioteksafgift til blandt andre forfattere og illustratorer af e-bøger og netlydbøger, når en ny lov og bekendtgørelse træder i kraft 1. januar 2018. Med ændringen af loven inkluderes e-bøger og netlydbøger i biblioteksafgiften.

Folketinget vedtog i maj 2017 en lovændring af biblioteksafgiften, som betyder, at det i 2018 bliver muligt at få udbetalt biblioteksafgift for e-bøger og netlydbøger. Biblioteksafgiften er en støtteordning, der udbetales til personer, der har bidraget til en e-bog eller netlydbog til udlån på bibliotekernes digitale udlånstjenester.

Kulturminister Mette Bock udtalte: "Jeg er yderst tilfreds med, at vi nu kan udbetale biblioteksafgift til blandt andre forfattere og illustratorer af e-bøger og netlydbøger, for når stadigt flere af os bruger netop de former for litteratur, så giver det god mening, at biblioteksafgiften afspejler den udvikling. Det har desuden vist sig, at der også er bred opbakning til lovændringen blandt biblioteksafgiftens mange interessenter, hvor der fremadrettet er vilje til at tage højde for de nye medier, som har gjort deres indtog på bibliotekerne".

Modellen for udbetaling af biblioteksafgift for e-bøger og netlydbøger vil ske via et pointsystem, som er udformet på baggrund af anbefalinger fra Udvalget om Biblioteksafgift for Bøger og Musik til kulturministeren.

---

## **Kulturministeriet opsagde aftaler om Nationalbibliografien og Bibliotek.dk ultimo december 2017**

Kulturministeriet ønsker at afvikle sit medejerskab til DBC A/S (Dansk Bibliotekscenter). Det sker ud fra den vurdering, at den nuværende model, hvor ministeriet er medejer og samtidig henlægger en række opgaver direkte hos selskabet ikke sikrer optimale muligheder for løbende at afprøve, om opgaven løses bedst muligt.

Første skridt i forhold til afviklingen af ejerskabet er, at ministeriet påbegynder en opsigelse af aftalerne med selskabet om leverance af ydelser, da ministeriet ikke længere kan henlægge sådanne opgaver direkte hos DBC i en situation, hvor ministeriet ikke længere er medejer.

BCF følger denne udvikling tæt. Det ligger os meget på sinde i BCF, at opretholde et stærkt bibliotek.dk og en Nationalbibliografi af høj kvalitet. Derfor er det væsentligt at staten fastholder sit engagement i disse for bibliotekerne så vigtige grundsten.

---

## **I 2018 skal vi skærpe dialogen indad og udad**

Analysearbejdet af bibliotekernes virke starter nu på dette årsmøde. Vi skal finde frem til, hvad det er vi bedriver, når vi arbejder med "at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet". I bestyrelsen er vi enige om, at vi skal tydeliggøre de overordnede strategier, vi er fælles om og udnytte al den ledelseskraft, vi kan mobilisere sammen. Vi er nødt til at blive skarpe omkring den samfundsværdi bibliotekerne leverer hver dag, i hver en kommune, landet over. Tydelig kommunikation og stærke eksempler på de kerneopgaver vi løfter til daglig bliver vigtigere end nogensinde.

### **Medlemskommunikation**

I forhold til den interne dialog med medlemmerne, vil vi bestræbe os på at være på banen så hurtigt og relevant som muligt. Og vi vil forsøge at understøtte medlemsdialogen yderligere, så vi rammer de behov, I som medlemmer har.

Jeg vil gerne sige stor tak for mit første år som formand. Tak til de medlemmer, samarbejdspartnere og politikere, jeg har været i dialog med over året. Og endelig – hjertelig velkommen til nye medlemmer!

Vi glæder os meget til samarbejdet i 2018.

På bestyrelsens vegne

Pia Henriette Friis  
Formand



**Bestyrelsens årskalender 2017 (i uddrag)**

- 1. marts      Konference om tidlig sprogindsats på Dokk1
- 3. marts      Høring på Christiansborg om samarbejde med Aftenskolerne
- 13. marts     Dialogmøde om åbenskole, undervisningsministeriet
- 20. april      FBS årsmøde
- 24. april      Konference om Digitale Biblioteksstrategier
- 4. maj        Eblida 25 års jubilæum og årsmøde, Dokk1
- 5. maj        DDB Strategidag
- 16.-17. juni   Folkemødet på Bornholm – Fake news og Demokratikampagne
- 21. juli       Høringssvar om biblioteksafgift - biblioteksraplyen
- 24.-26. aug.   Kulturmødet på Mors – bl.a. om litteraturens kraft
- 19. sept.     HK Kommunal, fagområdet Skole, Bibliotek, Kulturs fagkonference
- 21. sept.     KL temadag - Det mangfoldige samarbejde mellem folkeskole og folkebibliotek
- 4. oktober    CEPOS, Landgreven 3, 3., 1301 København K
- 9.-10. nov.   Bogforum om bl.a. skriveværksteder
- 20. nov.      BCF Medlemsmøde om digital ledelse
- 21. nov.      Statusmøde i Kulturministeriet om bibliotekernes digitale udlån på eReolen og forhandlingerne mellem folkebibliotekerne
- 20. dec.      Biblioteksraplyen om ministerens bebudede undersøgelse af bibliotekerne

**Vi er blevet inspireret af disse udgivelser i det forgangne år:**

			
<p>Den der råber lyver af Lea Korsgaard, Zetland</p>	<p>Nye måder at være bibliotek af Elsebeth Tank</p>	<p>Biblioteksdidaktik – red. Cecilie Laskie om de nye formidlingsroller</p>	<p>Den kulturpolitiske Bermudatrekant af Lasse Marker og Søren Mikael Rasmussen</p>